

פרק א':

פסל מיכה עומד בבכי

א

אוצר החכמה

אחודה נא חידה.

היאך יתכן, כי יהודי כשר, יכתוב שם יו"ד ה"א וכו' על ספר נביאים כשר למהדרין, בדיו מהודר ע"ג קלף מהודר - ובכל זאת יהיה ניתן למחקר?

ובכן, התשובה היא גמרא מפורשת בשבועות (לד:), ולמעשה גם הלכה מפורשת ברמב"ם (פ"ו מהל' יסודי התורה), ש"כל שמות שבמיכה - חול" כלומר, בפרשה העוסקת בפסל מיכה ישנם איזכורים של שם שמים, ובפשיטות מתכוונים לשי"ת, ומפרשים רש"י ותוס' (לעיל כט.), וכן פוסק הרמב"ם בהל' ס"ת, ועוד ראשונים (הרמב"ן ודעמיה פליגי, יעוי"ש) שדין הגמ' מדבר אף בשם יו"ד ה"א וכו'.

היתכן? ! שם הוי"ה - השם שהכי קרוב בתפיסתינו להגדרת אינסופיותו יתברך והיותו מהוה כל ההוויות - חול? ! הרי עצם השם המיוחד הוא תואר המתאים אך ורק לבורא כל העולמים - מהות אשר כל כולה "כי קדוש אני", והאומרה, הרי לא ייתכן כי כיוון לאיזה כוכב מוגבל יכולת פלוני! הרי תהיה זו איוולת לומר כי ניתן בסברא לכנות, על דרך משל, עץ ואבן, בשם "אדם".

והוא פלאי.

ב

מפני מה נאמרו עשרת הדברות בלשון יחיד? מפני שהיחידים בעטו בהם: מיכה בעט ב"אנכי"; ירבעם בעט ב"לא יהיה לך"... (פסיקתא רבתי, סי' כ"א)

מדרש פליאה. כיצד תתכן מציאות של "בעיטה" ב"אנכי ה' אלקיך" מבלי לבעוט כמו כן ב"לא יהיה לך אלקים אחרים על פני"? הרי ברור, לכאורה, כי ברגע שהמרת אלקים זהו רק אם הוא המרתו ב"לא אל" ח"ו - וממילא ע"כ עברת על "לא יהיה"!

והוא פלאי פלאים.

מחמדיה מימי קדם

תוספת תורה

ג

והגה בעניין פסל מיכה ישנם תמיהות עצומות, אשר רבים נבוכו בהם, כאשר עמדו מול ארכה ורחבה של הסוגיא. מלבד הבעיות העמוקות הנ"ל, המעיין ימצא כי פסל מיכה משום מה אינו מוגבל לזמן עליו דובר בספר שופטים. אדרבא, נראה כי מני יצאנו ממצרים, כל הבעיות שלנו אינם אלא אחד - פסל מיכה:

בקריעת ים סוף אמרו עלינו מלאכי עליון כי איננו אלא עובדי עבודה זרה שאינם ראויים לרחמים יותר מפרעה ומצרים. אך התביעה על עבודה זרה אינה אלא אחת:

"ועבר בים צרה והכה בים גלים" (זכריה י') - אמר רבי יוחנן, זה פסלו של מיכה. (סנהדרין ק"ג:)

ישראל עוברים בים, וכספו של פסל מיכה עובר בים! (שמות רבה, פרשה מ"א)

כלומר, את זה הוצאנו ממצרים, ועל זה התביעה*.

אחר כך ראינו בעינינו כיצד מוריד השי"ת מן כדבר משה אשר בו מאמינים כעבד ה', ובכל זאת:

אמר רבי שמואל בר נחמני, אתה מוצא ביום שירד המן לישראל, בו ביום עבדו עבודה זרה. ולא עוד, אלא שנמלו ממנו והקריבו לעבודה זרה! ואף על פי כן "ומנך לא מנעת מפיהם"? - הוי "לך ה' הצדקה (ולנו בושת הפנים)" (ילקוט שמעוני ח"ב רמז ער)

והרי כבר ראינו כי רק פסל מיכה היה עמם:

"הלח' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם"... שכחתם כל הניסים האלו שעשה עמכם הקב"ה, והיה פסל מיכה עובר עמכם בים? (שמו"ר פרשה מ"א)

ואחר כך באו עמלק להלחם עם ישראל ולצנן את האמבטי, ומהיכן היה לו כח, במה בא לידי ביטוי ה"רפידים" - על שם שרפו ידיהם מן התורה?

והוה עמלק רשיעא גניב מתחות גדפי ענני יקרא נפשתא משבטוי דדן ומקטיל יתהון, על דהוה בידיהון פסליה דמיכה. (תרגום שיר השירים, פרק ב' פס' ט"ו)

נכנסנו לארץ ישראל, וישראל עשו תשובה על כי עשו את פסל מיכה אחרי פילגש בגבעה. אם כך לכאורה כבר אין בידינו עבודה זו. ובאמת כך נראה בימי דוד:

* ויש לזכור, מיכה עצמו הרי הצילו משה רבינו מהבניין, ובוודאי לא היה זה לפני שובו ממדין, שכן מיכה לא היה ממתי מדבר. וכנראה לא היה אז יותר מכבו שנתיים ויעויזו להמו מה שהבאנו בשם רש"י.

"ויהי רעב בימי דוד שלש שנים", שנה ראשונה אמר, שמא עובדי עבודת אלילים יש בכם, שנאמר, "ועבדתם אלהים אחרים וכו' ולא יהיה מטר וכו'?" בדקו – ולא מצאו... (יבמות ע"ו)

וכן אומרים חז"ל בגמרא לעניין שאר מלכי בית דוד הצדיקים:

"וכתת (חזקיהו) נחש הנחשת אשר עשה משה, כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו – ויקרא לו "נחשתן" אפשר בא אסא – ולא ביערו, בא יהושפט – ולא ביערו? והלא כל עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט ביערו! אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו... (חולין ו:)

אך אם בימיו של דוד מלכא משיחא עסקינן, יעויין במש"כ בגמ' בפסחים חז"ל מבארים לנו שבימי דוד לא יתכן לומר שתקנו לומר את ההלל, דאלת"ה:

פסלו של מיכה עומד [בימי דוד – רש"י] בבכי – וישראל אומרים את ההלל [שכתוב בו כמזהם יהיו עושיהם' – רש"י]? (פסחים ק"ז).

יוצא, כי ע"ז זו המשיכה לשרוד גם הלאה! וכעדות הכתוב: "עד יום גלות ישראל". וכמאמרם ז"ל:

"...ונחלתי שמתם לתועבה" – בצלמו של מיכה. ומה עשה להם הקב"ה? הגלה אותם מתוכה! (תנחומא קדושים, סי' י"א)

כלומר, ה' עושה ניסים שאפילו שפחה רואה את הבורא ונפלאותיו בחוש - ומחזיקים בפסל; יש כאן עבודה זרה, ומקריבים אליה מן; כורתים אותה, ומתחשבים בעובדיה שלא לפגוע בהם על ידי אמירת ההלל...

האמנם יש כאן מוצא מן הסבך?

פרק ב':

מי כמכה באלים

אלא העניין הוא עמוק עמוק ולוואי ונמצאנו:

והנה נראה כי עבודת פסלו של מיכה לא היתה עבודה זרה לאלהים אחרים ח"ו, כפי שהיה יכול להצטייר מכל הנ"ל.

מחמדיה מימי קדם

העמוד 1234567

תניא: רבי נתן אומר, מגרב (מקומו של מיכה – רש"י) לשילה ג' מילין, והיה עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה... (סנהדרין ק"ג:)

"ולא נצחה הרוח את עמוד העשן". (אבות ה', ו') עשן המערכה עלה למרום בלא מפריע, ומעולם לא נתפזר, רק הגיע ישירות לכסא הכבוד. אם כן מה עושה כאן עמוד עשנו של פסל מיכה המרוחק מכאן שלשה מילין? ע"כ נמצינו למדים – גם עמוד זה מכוון לאותו מקום: לשם שמים. והיכן היא המסילה לשם, אם לא עמוד עשן המערכה. היתכן?

העמוד 1234567

הכל אכן צריך ביאור רב. ועתה נשתדל בע"ה לבאר העניין, ראשית דבר על ידי הקדמה נחוצה, לשם יצירת תבנית. ולאחר מכן ניצוק לתוכו את פנימיות הסוגיא.

ונאמר, כי יש להקדים כאן יסוד, אשר זכיתי לשמוע מפי הגאון רבי משה שפירא שליט"א. יעויין בדברי רש"י הבאים:

תנא: הוא נבט, הוא מיכה, הוא שבע בן בכרי. "נבט" – שניבט ולא ראה; "מיכה" – שנתמכך בבנין; ומה שמו? שבע בן בכרי שמו. (סנהדרין קא:)

נתמכך בבנין – של מצרים, שנתנוהו בבנין במקום לבנה, כדמפרש באגדה שאמר לו משה להקב"ה: אתה הרעות לעם הזה! שעכשיו שאין להם לבנים, משימין בניהם של ישראל בבנין!

אמר לו הקב"ה, קוצים הם מכלין. – שגלוי לפני: אילו הם חיים, היו רשעים גמורים. ואם תרצה? תנסה, והוציא אחד מהן!

הלך והוציא – את מיכה... (רש"י)

והוא, כי לכאורה אם נעיין בדברי רש"י בסנהדרין הנ"ל, נראה כי הקב"ה מעיקרא כלל לא היה חפץ שמיכה יהא חלקו מיוצאי מצרים ("קוצים הם מכלים!"). ומדויק מאוד בדברי רש"י, כאשר ביאר כי הקב"ה אמר לו למרע"ה "אם תרצה, תוציא אחד מהם..." כלומר, כי העניין תלוי במשה ובבחירתו, ואם הוציא – הרי זה משה המוציא, ולא הקב"ה המתגלה כאן בבחינת הבכבודו ובעצמו ככל יוצאי מצרים. ממילא לא היה חלקו בהנהגת ה' המיוחדת לדור היוצאים ואילך, והיא הנהגת שם הוי"ה ב"ה, אשר היא המבטאת את אותה הנהגת "לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו"; באשר על הדורות שקדמו נאמר "ובשמי הוי"ה לא נודעתי להם".

ועל כן על כרחינו נמצינו למידים, כי מלכתחילה לא היה לו למיכה שייכות למהות הציווי "אנכי הרי"ה אלקיך - אשר הוצאתיך מארץ מצרים". עד כאן תורף דבריו הנפלאים. ועתה נבוא בס"ד לבאר את משמעות הדברים כפי אשר חנני ה' דעה בזאת, וזה החלי.

ב

והנראה לבאר בשלב ראשון, על פי הבנת גדר הע"ז הראשונה ש"העניק" מיכה לישראל:

מיכה... נטל הלוח שכתב עליו משה "עלה שור" כשהעלה ארוננו של יוסף, השליכו תוך הכור בין הנזמים.

ויצא העגל גועה, כשהוא מקרטע.

התחילו אומרים "אלה אלהיך ישראל!" (תנחומא כי תשא פרק יט)

ומבאר הכוזרי עניינו של העגל מה היה:

חטאתם היתה בציור אשר נאסר עליהם, ושיחסו עניין אלקי אל מה שעשו בידם ורצונם מבלי מצוות האלקים... ולא היה העוון ההוא יציאה מכלל עבודת מוציאם ממצרים; אך היה מרי לקצת מצוותיו, כי הוא ית' הזהיר מן הצורות – והם עשו צורה. והיה להם להמתין שלא יקבעו לעצמם דבר שיקבילוהו וימשכו אחריו מזבח וקרבנות, וזה היה מעצת מי שהיה ביניהם מן החוזים והאצטגנינים, חשבו שיהיו פעולותם הסבריות קרובות מן המעשים האמיתיים. (כוזרי, מאמר ראשון, סי' צ"ז, עיי"ש דבריו הנפלאים באורך ותרועה גחת)

אמרו 1224567

פירושו של דבר כך: ה"חוזים והאצטגנינים" - כל' מיכה, כוונתו במעשה העגל היתה לעבודת ה' דווקא, ולא לשם ע"ז ח"ו, ולמעשה כמו שאנו עצמינו עשינו דרך ביהמ"ק, ארון ברית ה' והכרובים, והיום - בבית הכנסת (כדברי החבר בסי' הנ"ל בכוזרי); אלא שחילוק אחד משמעותי ביותר יש ביניהם: האחד הוא ציווי אלקי, והשני - "חשבו שיהיו פעולותם הסבריות קרובות מן המעשים האמיתיים". כל', אני אעבוד את ה' דוקא באופן שלי נראה... אמונה בקב"ה - יש כאן, אפילו עבודת ה', אך ללא ציווי התורה, ללא "המעשים האמיתיים". עד כאן שלב ראשון בהבנת העניין.

ג

"ותאמר האשה, את מי אעלה לך?" (שמואל א', כ"ח)

- מאותו שאמרו "מי ה'", או מאותו שאמרו "מי כמכה"? (ויקרא רבה, פרשה כ"ו)

בעלת האוב עורכת כאן הגדרה: רשעים, הרי כמוהם כפרעה; משוררי שירת הים - נחשבים כהגדרה לצדיקים. אם כן, איך שר מיכה עצמו את שירת הים? שר "מי כמכה באלים ה'" - ובידיו ה"צרה" עוברת בים!

והנה להתבונן באותה אמירה באופן מיוחד מכל שירת הים - "מי כמכה באלים ה', מי כמכה נאדר בקדש" יראה כי בתיבת "כמכה" הראשון האות כ"ף בראש התיבה איננה דגושה, וכפי שאכן ראוי להיות ע"פ כללי הדקדוק לא' מאותיות בג"ד כפ"ת בראש מילה הבאה בשייכות אחרי מילה המסתיימת באחת מאותיות אהו"י. אם כן, מדוע בתיבת "כמכה" השני אין הדבר חוזר על עצמו, אלא אדרבא, הודגשה בה אותה כ"ף ראשונה?

וכשיקרא השירה, יוהר כל אדם שיאמר "מי כמכה נאדר בקדש" הכ"ף דגושה. שאם לא כן, נמצא שהוא מחרף, כאומר "מיכה" ומיכה הוא שגנב השם ועשה העגל. שנאמר ^{ויקרא} "ועבר בים צרה". (בית יוסף בסימן נ"א בשם אורחות חיים לרבינו אהרן מלוגיל)

ואם כך הוא, לכאורה יותר לנו להשתמש בפסוק זה כמפתח להבנת עניינינו. הב"י רומז לנו כאן יסוד, כי שם מיכה אמנם אינו שייך ^{לדעת} ¹²³⁴⁵⁶⁷ בסמיכות לשם ה', כלו', שבכלל "מי כמכה נאדר בקדש" אינו; אך ב"מי כמכה באלים" אין קפידא, כביכול. מדוע?

כאשר נבוא לבאר מהו החילוק בין "מי כמכה באלים ה'" לבין "מי כמכה נאדר בקדש", עלינו לעיין מש"כ המלבי"ם בפירושו, ז"ל:

אלים הם כחות הטבע החזקים, כמו "הבו לה' בני אלים", אומר - אתה ה', בכל כחות הטבע לא נמצא כמוך כי "מי כמכה נאדר בקדש" - הקדושה מציין ההבדל וההתנשאות על חוקי הטבע והעולם, שאתה נבדל מכל העולמות.

כלו', "מי כמכה באלים ה'" מבטא את כחו העצום מאין כמוהו בתוך הבריאה, יותר מכל הבעלי כחות המופקדים על כחות הבריאה ביחד - שהרי הוא עצמו מקור הכל, וכמאמר בעל הטורים על פסוק זה, ז"ל:

"באלים", ב' במסורה:

הכא, ואידך - "הנחמים באלים" (ישעיה נ"ג, ה') דרשו על ע"ז שעושין אותה תחת האילנות כמו "תחת האלה", ורגילין לעשותה תחת האלה שיש לה צל, כי יש אשרות שיש להם פירות ואין להם צל, ואלה יש לה צל ואין לה פירות. אבל הקב"ה צלו נאה ופירותיו ממתקים, ויש לו צל וגם פרי וכו'.

אך מאידך גיסא, הקב"ה אינו סתם "עוד כח" הגדול מכולם והבעל הבית של כולם, ח"ו. זוהי מידה אשר, כביכול, ניתנת לתפיסה בעולמינו ויש לה קץ ותכלה. אלא יתרה מזאת: הוא ית"ש הוא ^{ועל} מכל תפיסה, לית מחשבה תפיסא ביה כלל. בחינה זו כינו ישראל "מי כמכה נאדר בקדש".

רבינו בעל ה"אורחות חיים" מלונל הציב לנו יסוד, כי מיכה מהוה פגיעה דוקא ב"נאדר בקדש" ולא ב"באלים ה'". נראה לומר לפי הביאור הנ"ל כי יש בזה הבנה ברורה: מיכה, אמרנו לעיל, כוונת עבודתו לשם שמים היתה. אלא שעבודתו היתה שלא על פי תורה, "דעות סבריות".

הבה נתבונן. מהי השקפתו של אדם על הקב"ה, אם הוא אוהו שלא התורה היא הסמכות הבלעדית אשר תכתיב לו איך לעבדו ובאיזה אמצעים לאחוז, ח"ו? או במילים אחרות, מהי הגדרת אדם אשר רוצה להפיק שפע ורצון מה' - אך כביכול הוא, וח"ו לא הקב"ה יכתיב את הדרכים הראויות להורדת השפע?

וכמאמרם ז"ל בעניין עמוד העשן של עצי המערכה, אליו ידע מיכה לכוין את עשנו הוא, מה ראו בו ישראל:

ועשן המערכה אפילו כל הרוחות שבעולם אין מזיזות אותו ממקומו?

והאמר רבי יצחק בר אבדימי "במוצאי יום טוב האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה:

נזמח כלפי צפון – עניים שמחין ובעלי בתים עצבין מפני שגשמי שנה מרובין ופירותיהן מרקיבין.

נזמח כלפי דרום – עניים עצבין ובעלי בתים שמחין מפני שגשמי שנה מועטין ופירותיהן משתמרין.

נזמח כלפי מזרח – הכל שמחין.

כלפי מערב – הכל עצבין!"

– דאזיל ואתי כדיקלי ואבדורי לא הוה מיבדר. [שהולך ובא כדקל, אך לא היה מתפור] (יומא כו:)

לזאת קוראים "מי כמכה באלים ה'" - אך בלא ההכרה בכך כי הקב"ה הוא גם "מי כמכה נאדר בקדש", אני מכיר כי הוא יתברך שמו הינו בעל ההשפעה הגדול ביותר ולא כדאי לעבוד, א"כ, לאף אחד אחר, הוא אלוקינו ואין עוד! אך מהיכתי תיתי שדעתו היא שתקבע לי את אופני העבודה, אם נראה לי שאוכל למצוא דרכים בכחות עצמי המתאימים יותר מבחינת תנאי הזמן והמקום?

ונראה להוסיף ביאור ע"ד משל, שכביכול כחות השמיים משולים למערכת ברזים, כאשר עבודה א' פותחת ברז א', ועבודה שניה - ברז אחר. אומר מיכה, לשם מה עלי לעבוד כה קשה להפיק כמה טיפות כדי להשקות שדה כה גדול? ישנה תחבולה פשוטה בהרבה: הרי "צינורות" אלו מחוברות הן ל"ברז" ראשי ותלויות בו בפתירתו או בסגירתו - הכח העליון ב"ה אשר הוא

הינו בעל הבית של כל אותם כחות. אם, כביכול, אוכל "לפרוץ" גישה ישירה אליו ית', הרי שאוכל לקבל את הזרם המרוכז של כולם!

וע"כ חסר לו גם באמונת ההשגחה, כי אם הוא יתברך מהווה עבורי "רק" הכח העליון - אך בתוך המושגים של עולמינו בלבד, ח"ו, הרי ההגיון הפשוט, וכפי שהשיגו כל הפילוסופים, אומר כי עניין כה עליון הרי לא יתכן כי יהיה לו אכפת מיצורים שפלים בני תמותה. ואם כה מנותק הוא, הרי שתורתו ח"ו אינה מוכרחת עבורי כשיטה הכרחית לעבודה. ואם כך, הרי לכאורה יתכן להבין כי אפשר ח"ו גם אחרת, כמו כל אדם המבין בחכמת המכונות, אשר אינו משועבד דוקא לתכנית המקורית של מכונה מסויימת בכדי להפיק ממנה תועלת, ע"י שינוי בחוטים, הוספה או גריעה של חלק מחלקיו, ועוד כיו"ב כידוע ליודעי דבר. (ועיין מה שכתב בעניין זה בסה"ק נפש החיים שער א' פרקים כ"א-כ"ב)

כל זה נובע מחסרון באמונה בגדלותו של ה', הבאה לידי ביטוי ב"מי כמכה נאדר בקדש". וזאת, כיוון שהוא נעלה מכל תפיסה, וכך מתוודע בעולמינו - אפשר בנקל להבין כי יתכן גם יתכן כי אכפת לו ית' מכל אחד ואחד מישראל, "טוב ה' לכל, ורחמיו על כל מעשיו".

ומשל הוא לכך, שאם היו שואלים אותנו מה דעתנו על מלך במלכות פלונית, אשר כל ענייני הממלכה נחתכים על פיו, אפילו מחזיק הוא בכל תיקי הממשלה ומנהל את כולם, היינו יוצאים מגדרינו מהתפעלות, אך היינו יכולים גם להבין את הדבר ואפילו להביע על כך דעה; אך אם היו מספרים לנו כי אותו מלך מנהל בגפו את ענייניו האישיים של כאו"א ממליוני אזרחי הממלכה, ועל הצד היותר טוב ומבלי לפגוע בכל עניין אחר - לא היה לנו מה לומר, אלא דלית דין בר נש.

וממילא אין לנו שיור רק התורה הזאת למען נדע כיצד נעבדהו. שהרי אם אכן הוא מנהלינו בבחינת "נאדר בקדש", הרי ששוטה גמור יחשב אי מי שחושב שמבין הוא, בן תמותה פשוט, יותר טוב מה"לך דומיה תהלה" את דרכי עבודתו ית'.

מיכה, כך העלינו לעיל, לא היה לו שייכות להנהגת שם הוי"ה, אשר הוא "מדה אמיתית שלי" (רש"י ריש פרשת וארא) שם המורה על שייכות במדרגה הגבוהה ביותר כביכול של הנהגתו ית' עם כל פרט הכי קטן בבריאה, הביטוי היפה ביותר למה שקרוי "מי כמכה נאדר בקדש". אך זהו מחמת העובדא כי לא היה שייך להנהגה המיוחדת ליוצאי מצרים. אך אם כך, הרי על כרחינו ייראה לומר כי ל"אני א-ל-ש-די" אפילו מיכה שייך ומכיר כך את בוראו. מה היא הנהגת "א-ל-ש-די"?

וענין הכתוב, כי נראה לאבות בשם הזה, שהוא מנצח מערכות שמים ולעשות עמם נסים גדולים שלא נתבטל מהם מנהג העולם: ברעב, פדה אותם ממות, ובמלחמה מידי חרב, ולתת להם עושר וכבוד וכל טובה... בכח ידי אשר אני שורד בו המזלות... (פי' ראב"ע)

והן הן הדברים הנקנים באמירה, כי שם א-ל ש-די היא אכן השם השולטת בטבעיים - אך במסגרת הטבעיית גרידא. אין הנהגה זו חורגת מהגבולות אותם קבע השי"ת מבראשית, וממילא אין היא מעידה על כחו האמיתי של הבורא, אשר בהנהגת שם הוי"ה הופך ברגע את המזלות לכאילו אינם. הבונה את אמונתו, כפי שאכן עשה מיכה ברשעותו, רק על שם א-ל ש-די, ברי הוא כי באמת לא יבן, וככל זר, אלא את ה"מי כמכה באלים ה'".

נמצינו למדים, כי אמירת "מי כמכה" הוא אכן זכות ביחס לפרעה שאמר "מי ה'". אך עדיין אין זה אומר כי בעלת האוב נתכוונה כי עובדי הים הגיעו לתכלית האמת: הדבר הזה תלוי באם אמרו "מי כמכה" א' - או שנים !

ד

ובזאת נוכל לעבור אל השלב השלישי ולהשלים את המעגל אותו פתחנו בתחילת מאמרינו. מה ראו ישראל לעבוד להקב"ה שנתן להם המן, ע"י הקרבה לפסל מיכה? והנראה הוא לפי כל הנ"ל, כי כוונתם היתה להודות לה', אך רק בתור הודאה לאותו גדול מכל האלהים, על מנת להפיק ממנו את התועלת הרצויה, וכמו שעושים לכל עבודה זרה, להבדיל. לא הודאה אישית על יחס האכפתיות האישי שלו ית', מכיוון שלא הגיעו לתכלית הראויה בהכרת הבורא ית"ש.

פרק ג':

מחיקת שם כיצד

א

ועתה יתבאר: כיצד ניתן לבטל את ה"אנכי" מבלי לבטל את ה"לא יהיה"?

"אנכי" מבטא הכרות אישית של מי שהוציאנו ממצרים - עם ברואיו, ומבטא את עניין ה"נעלה מכל תפיסה", וכן עניין נותן התורה:

"אנכי" נוטריקון: אנא נפשי כתבית יהבית (שבת ק"ה).

אך אם אתה מקטין, כביכול, אותו למימדים האפסיים, יחסית, של "ברז ראשי", הגדול שבאלים ותו לא - הרי שהדבר דומה לחמור שרצה להמחיש ע"י "אנדרטא" את שיא הערצתו לאדונו הנצחי - האדם. חשב וחשב, עד שמצא; הוא בנה פסל שרירי, בעל מצח גבוה של...

חמור!

כל עוד אין משתפים שם אחר עם שם שמים, הרי שבעיטה בציווי "לא יהיה" אין כאן. אך הפיכת מושג הבלתי בעל תכלית - לבעל תכלית, להגביל את השי"ת למושגים החמוריים שלנו - ודאי ביטול ה"אנכי" יש כאן, בעיטה בהשגת ה"מי כמכה נאדר בקדש".

אוצר החכמה

ב

והתוכן והמקורות זה עד לסוף הפרק עמוק יותר ומיוחד ומחייב, ואין למעיין לקוראו שלא יתוודע סביב ראש ושיקול ודעות. נכתב בפיקוח ומיד

המורה שפירא שליט"א.

אח"ח 1234567

אך עדיין לא ברור, איך ניתן להקטין את שם הוי"ה גופא, הרי שם זה מבטא את האינסופיות שלו ית' במעט בתורת "שם עצם" - כיצד הפכו מיכה לחולין?

אח"ח 1234567

אח"ח 1234567

בהבנת שאלת עמוק מי ימצאו זו על בוריה, נראה לענ"ד להציע תירוץ לקושיא אשר בכדי ליתן לו אמונת אומן לאמיתה של תורה, עלי להכיר כאן טובה כפולה ומכופלת לגר"מ שפירא שליט"א אשר הנאני בזה שנית מאוצרו הטוב ואין טוב אלא תורה, והראה לי כפתרוני בדברי קדוש ישראל האריז"ל (שער ההקדמות, הקדמה ד', אות ד'), כאשר אמנם אין לי חלק בנסתרות כלל וכלל, אך עצמותם ועוצמתם של גוף הדברים מבארים בפירוש את ההגדרה הנצרכת לנו לשם הבנת העניין על בוריו.

אח"ח 1234567

וזה תורף לשון קדשו, בתוספת נופך ביאור:

...ובהקדמה זו יתבאר לך עניין פסוק "ויברא אלקים את האדם בצלמו, בצלם אלקים ברא אותו", אשר כל החכמים, הפשטנים והחוקרים נתערבבו בעניין זה, איך יסבול הדעת לומר שיש, חס ושלום, ציור אדם, במידות קצובות - והרי הקב"ה אין לו גוף, וכח בגוף ואין לו לא ראשית ולא אחרית...

לפי הדרך אשר הורונו הקדמונים ז"ל בהבנת דרכי הנהגת ה' בעולמינו, נצטוינו להאמין כי הקב"ה **בכבודו ובעצמו** משגיח ומנהיג את כל אופני ופרטי הבריאה. כלומר, עומק מחשבה ועצה בערך ושיעור אשר אינם ניתנים כלל להערכת אנוש - שיעור של אינסוף - מושקע ביחס המוענק לכל פרט בבריאה, ואפשר הוא כי יהפוך השי"ת את כל העולם בשביל יחיד אשר "מצא חן בעיני ה'". וזה פשוט, כיוון שהקב"ה עצמו הוא העושה אלה.

אבל מאידך, מההתבוננות בבריאה וכן מההתעמקות בדברי חז"ל - אנו רואים כי יש להנהגת הבריאה כללים חתוכים וברורים, מערכת כללים אשר בדרך כלל אין הבריאה זזה מהם כמלא נימא. לזאת קוראים קדמונינו, "צלם אלקים". ביאור העניין, כי יש צורת אדם - אשר הוא העולם הקטן - לעולם הגדול, אשר מונהג לפי אותם כללים הנכללים בצלם כגון צלם האדם, המצויים כביכול במקורם למעלה, אצלו יתברך.

לכן באו כל אותם "חכמים, פשטנים וחוקרים", וחקרו: היאך יתכן לשייך מידות וכללים בצורת "אדם", אשר הוא כולו מגבלות ושיעורים, ובזאת לבא ולהגדיר את אותה הנהגה ישירה אשר עומקה מי ישורנו? היעלה על הדעת ליתן גבול ומספר - לאינסופיות?!

אלא, כך הכריעו בדעתם, על כרחך נמצית אומר כי כללי הנהגה אינם חלק מן העצה העליונה, אלא שלב למטה הימנה, המהוה מחוקק ומגביל אשר הוא כביכול "עצמאי", אשר מגביל וגודר את השפע העצום הנובע ממנו יתברך - ומוליך את השפע הרצוי באופן הנרצה לתחתונים כפי החוק אשר קבעו מראשית היצירה לאותו שלב לפעול.

על כך אומר האר"י,

– עליהם נאמר "אשר יומרוך – למזימה", ומסירים השגחתו יתברך מעל ברואיו. הם ושלום כדברים האלה!

ומדוע?

אוצר החכמה

מפני שעל כרחך אם ה"שלב הנוסף" הוא הקובע, פירושו של דבר כי לא הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המשגיח, אלא ה"כללים הנבראים" הם הם המשגיחים! כלומר, ה"חוקרים" אמנם רוממוהו להשי"ת - אך "למזימה" על מנת להסיר השגחתו, בנטלם מההשגחה את גורם האינסופיות של עומק עצתו ביחס לכל יחיד בבריאה.

ג

ולכן ממשיך מרן האר"י ומבאר:

...והרוצה לעמוד על תשובת קושיא זו, יסתכל בפרשת בא (מ"ב:) ברעיא מהימנא בעניין המשל ההוא, איך המשיל ה - י' ספירות אל בחינת המקור הנובע מן התהום, ואחר כך יוצא ממנו מעין, ואחר כך המעין נמשך כעין ים, ואחר כך מן הים נמשכים לחוץ, ויוצאים ז' נחלים.

באופן שאם כפי הסתכלות עיני האדם, יראה קץ וסוף וגבול ומדה אל כל בחינה מהם - איננו כך אלא בבחינת הכלים, אשר בתוכם נגבלים המים ונכנסים בתוכם. אבל המים עצמם - אין להם שיעור, כי דבקים הם במאצילים, שהם התהומות אשר משם נמשכים ויוצאים. ועיקר בחינת המדה והמספר איננה רק בבחינת הכלים בעצמם, אשר לא יכילו מים יותר משיעורם, אבל המים אשר בתוכם, אין להם קץ ותכלית ואין להם סוף.

כלומר כך: אין כאן כלל **הגבלות** יכלתו יתברך ח"ו, אלא **הענקת צורה** לאופן בו יזרום שפע אינסופיותו כעין זרימת המים בנחל, אשר צורתו אמנם מדודה ומוגבלת הכמות, אך לתוכנו האמיתי והנכון אין חקר.

...הרי מפורש היטב כל מה שאמרנו לעיל... הכלים, שאין בהם כח לקבל יותר ממספר ומדה קצובה הראוי להם... ויש רשות ביד האדם לכנות להם מספר וקצבה... אמנם, באורות הפנימיים עצמם, אין להם קץ וסוף ח"ו. וזה מחמת התקשרותם באין סוף, כי ממנו יוצאים ואליו חוזרים ברצוא ושוב.

והנה, כינויה של אותה של אותה הנהגה המאצילה בכל, עוד בשלב המחשבה ראשונה - שלב האינסופיות, קרויה בזוהר (הובא שם בשער ההקדמות) שם **הוי"ה** ב"ה.

ד

בנקודה זו יש להקדים, כי יש שם ויש תאר. ה"שם", הינו גדר עצמותו של דבר אשר אליו אנו באים להתייחס. "תוארה" הינו כינוי לתכונה המיוחדת לאותו הדבר, אם כי אינו קשור בדווקא להשתייכותו של הדבר אלינו. ע"ד משל, החפץ אשר שמו "כסא", ודאי שהכינוי "כסא" הוא שמו, כיוון שזהו עצם הדבר מבחינתנו. אך "יציב", "נוח" ועוד כיו"ב אינם אלא תארים, ואף על פי שנניח כי אין מתאים לתארים אלו אלא ה"כסא" - עדיין אין זה עצם הדבר.

כן הוא ביחסינו אליו ית"ש, כי שמו, הוא הגדרתו ית' המתייחסת כביכול אלי בעצמותו, וממילא מבטאת את הקשר **ביני לבינו**. ואל השם מתייחסת הקדושה, וכמו שאנו אומרים בתפילה **"אתה קדוש, ושםך קדוש"**. אך עצם המלה "קדוש" או כל כינוי אחר אשר איננו ביטוי של עצמיות - גדרה "תאר" ואין בה שום חלות קדושה ואין עליה איסור מחיקה.

והנה, משמעותו של שם הוי"ה ב"ה הינו מתחלק לב' פירושים שונים: הראשון, במשמעותו הפשוטה יותר כביכול, כי השי"ת הוא מהוה כל ההיות; השני, כפי ביאור כוונת כתיבתו המובאת בטור אורח חיים סימן ה', "היה הוה ויהיה" המורה על אינסופיותו של הקב"ה. כלומר, יש כאן כל התארים השייכים לאותו "שם מצוי ראשון", השלב ממנו יצא כל השפעת הבריאה.

אך הבה ונתבונן: האם "מאציל", או "בורא" זה שם קדוש, מן השמות שאינן נחקקים? מובן שלא. זהו תואר, אשר מתאר את פעולותיו שלו בעצמותו - אך אין זה **הוי"ה** ית"ש. "אין סוף" זה שם? שוב התשובה היא שלילית. אין זה כי אם תיאור המתאים אך לעצמותו ית', אבל אין כאן הוראת שם, ואין בכך קדושה כלל. אם כן, מהו ההופך את שם הוי"ה לשם "נמצא קיים" המורה על שם עצם וכמו "ושם אשתו חוה", כמאמר רבינו הגר"א בביאורו על השו"ע סי' ה' וממילא מבטא קדושה ואלקות?

אלא על כרחך נמצית למד, כי רק ההשתייכות הישירה להנהגה, דרך ההתלבשות של האינסופיות בהנהגה עצמה, אשר היא הנותנת חיים לכל בריה, כלומר, החיבור, כביכול, לבריאה דרך השגחתו הפרטית הבלתי מוגבלת על כל בריה, היא המקנה ל"תואר" הוי"ה, את הגדר **שם**. וכמו שהגדירו חז"ל:

אוצר החכמה

לפי מעשי אני נקרא... (שמות רבה פרשה ג')

ויקרא

שהרי אם לא תאמר כך, אין זה "שם" אשר אפשר להתייחס אליו בבחינת "ברוך אתה", אלא תואר גרידא, כמו רחום, חנון וכו'. כלומר, אם הוי"ה הוא אכן שם, פירושו של דבר כי ב"מהווה" וב"אינסופיות" טמון כח הנהגה של הבריאה וזהו הגורם המקדשה; ובאם לא, הרי שאינה יותר קדושה משמות "רחום" ו"חנון" ואינה אלא חול, ח"ו.

ה

מיכה, אשר "מי כמכה באלים - ה'" היווה עבורו ביטוי לכך כי הוי"ה הוא בעל הבית על כל ה"אלים", ותו לא מידי, ח"ו. מה שהיה חסר בהכרתו של מיכה היה כי שם הוי"ה גופא הוא "מי כמכה נאדר בקדש", לומר כי "אנכי ה'" - הוא "אלקיך" ממש. ועל כן לא היה מיכה אמור להיות חלק מ"אשר הוצאתיך מארץ מצרים", כיוון שהוא התייחס לאלים - מידות - כחות - שלו ית' כאילו היוו ברואים בפני עצמם אשר פועלים בכח עצמי ח"ו, וכאילו אין מעליהם בעה"ב אשר מידות אלו מקורם בעומק עצתו ממש.

על כן, לשטותו של מיכה אכן לשם הוי"ה אין שום משמעות לגבי בני חלד, ואינו אלא תואר נשגב ונורא, וממילא - חולין, ח"ו:

וכן הוא ממש מילה במילה מפורש בירושלמי:

כל השמות הכתובים במיכה אע"פ שהן כתובין ביו"ד ובה"א הרי אלו חול חוץ מאחד שהוא קודש כל ימי היות בית האלהים בשילה. כל השמות הכתובים בנבות אע"פ שהן כתובים באל"ף למ"ד הרי אלו קודש ברך נבות אלהים ומלך אבל חנון ורחום ארך אפים ורב חסד מלך מלכים מרומם וגדול ונורא ועליון אדיר צדיק ישר חסיד תמים גבור הרי אלו חול. (ירושלמי מסכת מגילה יג.)

מכלל שהשמות שבמיכה לא גריען מלהיות להם גדר תואר, וכדברינו:

(ועוד עיין בנספח בסוף העניין, שם אני מבאר זאת באופן פשוט יותר, בבחינת או כלך לדרך זו.)

ועל כיוצא בו פסק האר"י את פסוקו,

וכל הנותן קץ ומספר וגבול באורות אלו, בהיותם שלא בתוך הכלים - הרי הוא מקצין בנטיעות, ואוי לו ואבוי לנפשו.

עד כאן לשונו הטהור. ובוזה יובנו דברי הרמ"ע מפאנו:

הפסוק

ולפי שהעביר בים צרה, היו ישראל ומשה כבדי שפה בסוף שירת הים, באמרם "ה' ימלוך לעולם ועד" ולא אמרו ה' מלך! (רבי מנחם עזריה מפאנו בספר עשרה מאמרות, מאמר חקור דין, חלק ג', פרק כ"ב)

הפסוק

פרק ד':

כמוהם יהיו עושיהם

א

ועתה יובנו לפי זה היסוד סוגיות רבות בנביאים. לדוגמא:

הרמב"ם בבואו להגדיר ריש פ"ב מהלכות עבודה זרה, מהו גדר הע"ז, עליו פוסק לקמן ריש פ"ז ש"מצות עשה היא לאבד ע"ז ומשמשה, וכו' ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצינו" - כך הוא לשונו:

עיקר הציווי בעבודת כוכבים שלא לעבוד אחד מכל הברואים; לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב ולא אחד מארבעה היסודות ולא אחד מכל הנבראים מהן וכו' שלא תטעו בהרהור הלב לעבוד אלו להיות סרסור ביניכם ובין הבורא.

לפי זה יבא על מקומו בשלום פתרון התימה שהעלינו לעיל: מדוע לא רדפו מלכי יהודה הצדיקים את פסל מיכה כשם שעקרו בכל כחם את שאר ע"ז שבא"י, כמו שראינו שחייבים מדאורייתא לפי פסק הרמב"ם דלעיל, היכן "אכיפת החוק" ע"י הנביאים ראשי הסנהדרין, מדוע הסתפקו בתוכחה גרידא? מעתה לכאורה העניין פשוט מאוד: **פסל מיכה אינו עבודה זרה** **כלל**, **לא מלאך ולא גלגל**; ואין בגדרי עבודה זרה שום סרסור בין העובד לבין הבורא **כלל**. במילים אחרות, אין כאן אף תנאי מגדרי העבודה זרה עליה חלים מצוות האיבוד והרדיפה!

פסל מיכה אליבא דהלכתא אינה עבודה זרה כלל*. פסל מיכה הוא בגדר **מיעוט**. והלכה פסוקה היא ש"המינים... מישראל, **מצוה** להורגן, ואם יש בידו כח להרגן בסייף - הורג וכו'" (פ"ד

* ואם תקשה, הרי על כל פנים פסל ודאי היה שם, ואת אותו עבדו לכאורה כאמצעי, ולמה לך לעוות המקראות? עיין מה שכתב מרן הגרא"א דסלר (מכתב מאליהו ח"א עמ' 274), וז"ל,

והנה בקבלת התורה, היו ישראל במדרגה עליונה מאוד... אל כשלא ידעו מה קרה למשה, חשבו שלא יוכלו לעמוד עוד במדרגה הגבוהה ההיא... ועל כן אמרו לרדת אל ההנהגה על פי דרך הטבע, וללמוד מתוך הטבע עצמה שהשי"ת הוא הפועל בה.

הל"י מהל' רוצח ושמירת נפש), כלומר, אין שום הלכה של מיתת ביי"ד, אלא העניין הוא רק מצוה, לא חיוב גמור, ותלוי ביזמה אישית. אין שום הבטחה שתעקר מהעולם אם לא שתעבור רוח קנאה חזקה לכבוד ה'.

ואם כן, בהחלט תתכן מציאות שחלק כה גדול של עם ישראל ייסחפו אחרי זה שהרי מינות משכי, עד שהגמ' בפסחים (עי' לעיל) מבארת מ"ט לא יתכן שתקנו לומר הלל בימי דוד - בגלל ש"פסל מיכה עומד בבכי" - כביכול מתוך התחשבות ברגשותיהם! ** והרי בעת זו כבר עברו עשרות דורות הלקויות בפגם זה באמונתם ומהוה חלק מהחינוך שקיבלו מקטנות, והרי כבר פסק הרמב"ם בפ"ג הל"ג מהל' ממרים:

אבל בני התועים האלה ובני בניהם שהדיחו אותם אבותם... וגדלו אותם על דעתם...
ראוי להחזירן בתשובה ולמשכם בדברי שלום עד שיחזרו בתשובה.***

ב

ובפרשת מיכה גופא:

"ויאמר מיכה, עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי - כי היה לי הלוי לכהן!" (שופטים י"ז, י"ג)

והנה, מי שהוא במדרגת הנהגה זו הטבעית, אדרבא, זוהי מצותו, להכיר בתוך הטבע את השי"ת; שהרי ראינו שבשעת עונש הנחשים השרפים צוה השי"ת בדבר נחש הנחשת, כדי שישתכלו בו לראות שהנחשים באו בשליחות ה'. וגם בצורת שור אין איסור מצד עצמה (עי' ע"ז מ"ג). אלא מכיון שהיו במדרגת שלמעלה מדרך הטבע, היתה אצלם הירידה לדרך הטבע, אפילו לשם שמיים - בבחינת עבודה זרה, וזה היה טעותם... שאם זרה היא להם על פי מדרגתם - כבר היא אסורה!

וא"ש לפי דבריו ז"ל, שהרי אם כוונת הצורה, תהא אשר תהא, לשם קבלת שפעו ית' גופא על ידי ההתפעלות משלטונו המוחלט בטבע, כל עוד לא הופרד להחשב כתכלית העבודה בפ"ע, הרי שמבחינת סוגיית העבודה זרה שבדבר אשר תחייב את גדרי הרדיפה אחריה אין כאן ולא כלום, וכגון נחש הנחשת; אך השאלה הינה בעתם הכוונה מה היא, אם כשרה היא אם לא - אך אין לזה תלות בעניין הפסל דוקא.

** הרד"ק והרלב"ג שניהם הקשו על מה שכתב ב"סדר עולם" על פי פשט הכתוב "עד יום גלות וכו'" כי פסל מיכה שרד עד גלות צדקיהו, כי איך יתכן כי לא ביערוהו וכו' ולכן פירשו כי הכוונה עד יום גלות הארון, ועתה נראה לפי שיטתנו דיותר מסתבר, לכאורה, להעמיד כפירוש ה"סדר עולם". ויתר על כן, לכאורה מדויק יותר מהגמרא דפסחים דלא כהרד"ק והרלב"ג, דמוכח כי פסל מיכה היה בימי דוד במלא תוקפו, עשרות שנים אחרי שהארון חזר, וא"ש.

*** ואם תקשה, הרי אמרתם שהעגל ופסל מיכה יסוד אחד להם והרי ענינו ראו ולא זר כי העמיד משה רבינו בית דין והרג בעם שלשת אלפים איש, והקב"ה עצמו נגפם במיתה בידי שמים (רש"י); לא תקשי לך, שהרי להמעין בראשונים כאן יראה משותף לרוב פירושיהם כי אע"פ כי לא היה בעצם החפצא דמעשה העגל כוונת עבודה זרה של ממש, הרי היו מישראל מיעוטא דמיעוטא שטעו לחשוב (כנראה מכח הסחפותם אחרי הערב רב) כי יש כאן ע"ז של ממש ועבדו לו מתוך כוונה מוטעת זו. (ועי' מש"כ בעל הפי' "קול יהודה" על הכוזרי דכתב באופן אחר דהיה תביעה עליהן לפי דרגתן, אך לענ"ד לכאורה אין צריך להגיע לזה.)

כי בעוד היות בני לכהן היה שלא כדת, כי הכהן ראוי להיות מבני לוי; אבל עתה ייטיב לי ה', כי היה לי הלוי לכהן, והרי הוא הכהן ממש! (מצודת דוד)

מניין למיכה כזו אכפתיות מאיזה שבט מגיע הכהן, אם בין כה וכה לא בעבודת ה' מדובר? ויתרה על זאת, הוא כביכול מתפעל מהסייעתא דשמיא שיש לו - בע"ז שלו! ועוד לקמן:

"ויאמר אליהם, כזה וכזה עשה לי מיכה, וישכרני, ואהי לו לכהן. ויאמרו לו שאל נא באלקים, ונדעה, התצלח דרכנו אשר אנחנו הלכים עליה? ויאמר להם הכהן, לכו לשלום - נכה פני ה' דרככם!" (שם י"ח, ד' - ו')

ולפי תרגום יונתן (אמנם דלא כשי' רש"י) את דבר ה' ממש בקשו, והוא ענה להם בשם ה'. ויותר מאוחר, הרי לקחו אותו לשמש לכהן לתמיד, ופסל מיכה איתו! א"כ הרי סתירה לכאורה: מה ראו בו, כומר - או כהן (עי' תרגום!)?!

לפי דרכינו הרי לכאורה הדברים נהירים הפלא ופלא בס"ד: במערכת טבע הרוחניות אותה קבע הקב"ה, הרי בני לוי הם המתאימים ביותר להמשכת השפע האלקי לבריאה, ומתוכם הנבחרים עוד יותר, והם הכהנים בני אהרן, והמקום שדרכו השפע יורד באופן הישיר ביותר הוא מקום המקדש. אלו אינם עקירות של מערכת הטבע, אלא הטבע בעצם, בבחינת גזירת הכתוב - דבר ה' בעולמינו כמו שנקבע בששת ימי בראשית. מיכה חשק בשליטה על מאגרי שפע אלו אשר יקלו על עבודתו לאין ערוך, **וממילא אכפת גם אכפת לו מאיזה שבט מגיע הכהן**; וכמו כן מה שראינו לעיל שעיקם את עמוד עשן הקטורת שלו ג' מילין כדי ש"ירכב" על עשן שילה - ו"ימשוך" משם את השפע הרצוי. וע"כ אין סתירה: בני דן ראו בו כהן, שהרי שאלו ממנו דבר ה' - וגם קבלו - למרות שבעיני התורה הוא הרי אינו אלא כומר.

ג

דוגמא נוספת הנראה לענ"ד לבאר הוא, כי רוב עניין חטא הע"ז המוזכרים בנביאים מלבד השפעות אומות העולם (ועגלי ירבעם, הקובעים "ברכה" לעצמם להבהיר עד כמה היה בן מיכה הוא נבט תלמיד המחכים את רבו), הנם בעיקר הע"ז של פסל מיכה: כבר הבאנו לעיל את דברי חז"ל בתנחומא הדורשים את הפסוק בירמיה **"ונחלתי שמותם לתועבה"** על פסל מיכה. וצריך להוסיף כאן את דברי המלבי"ם בפ"ה המילות שלו שם, ז"ל:

יציין בשם "נחלה" הקדושה שיש בו דבוק השכינה וההשגחה התמידית. והפוכו - "תועבה", אשר יגעל נפשו בו ובא על ע"ז ומעשים אשר ירחקו את השכינה.

ובתרגום יונתן:

ואחסנתי שויתון מעוותא.

כביכול דוקא את מקום קדושתו עצמה*, הפכתם לעבודה זרה; שיטה שאין קרובה ממנה לחטא פסל מיכה. וכן בפירושו מצינו בחטאי מנשה מלך יהודה, אשר כה מרבים הכתוב והמסורה לגנותו על חטאי הע"ז שלו ועל שהכניס צלם להיכל, דברים אשר כבר הראו לנו חז"ל כי היו הגורם הראשי לחורבן הבית - מה היה טיבם?

מלכים ב' כ"ג

"בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וגו'", בשנת כ"ב למנשה גלה מנשה לבבל, ופסלו של מיכה עמו, שנאמר "ויקמו להם בני דן את הפסל וגו' עד יום גלות הארץ". (סדר עולם רבה פרק כ"ד)

מנשה לא מצא מקום ליקח עמו לבבל אלא את פסל מיכה!

ד

מלכים ב' כ"ג

אוצר החכמה

אוצר החכמה

והנה דוגמא למהות הדבר:

מלכים ב' כ"ג

לא אמרתי לכם שתהיו מביאין קנטרין של קטרת אלא פרס שחרית ופרס ערבית!

בא וראה פסלו של מיכה: היה עומד במערבו, וביהמ"ק היה עומד בשילה, והיה מקריב לפני צלמו של מיכה בעת (בריבוי, ברצף). כעניין שנאמר, "ועתה ענן הקטרת עולה" (יחזקאל ח', י"א) (פסיקתא רבתי פרשה כ"ט).

מהו "כעניין שנאמר"? שם נכתב כך:

מלכים ב' כ"ג

ויאמר אלי בן אדם הראה אותה מהם עשים תועבות גדלות אשר בית ישראל עשים פה לרחקה מעל מקדשי ועוד תשוב תראה תועבות גדלות. ויבא אתי אל פתח החצר ואראה והנה חר אחד בקיר. ויאמר אלי בן אדם חתר נא בקיר ואחור בקיר והנה פתח אחד. ויאמר אלי בא וראה את התועבות הרעות אשר הם עשים פה. ואבוא ואראה והנה כל תבנית רמש ובהמה שקין וכל גלולי בית ישראל מחקה על הקיר סביב סביב. ושבעים איש מזקני בית ישראל ואזניהו בן שפן עמד בתוכם עמדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתה ענן הקטרת עלה. ויאמר אלי הראית בן אדם אשר זקני בית ישראל עשים בחשך

* יסוד זה, כי עניינו של פסלו של מיכה עומד בניגוד גמור להתבטלות לרצון השי"ת כי יעבדוהו דוקא במקום המקדש באופן הנרצה ממנו ית' נראה בעליל מהך מדרש דאגדת בראשית פרק נ', "שם רשעים ירקב זה מיכה... וזכר צדיק לברכה זה אלקנה!" ועובר לתאר את הזיכוי הרבים המיוחד לאלקנה שהעלה את כל ישראל לרגל למשכן שילה בתקופת "איש הישר בעיניו יעשה", בשעה שכולם עבדו לה' כרצונם ה"חופשי" בבמות!

* כאן יש מקום רב להתבוננות, כי באמת אין לנו כלל את הכלים להבין בחוש את צורת החיים של ימות בית ראשון. שכן הנביאים עומדים וצווחים על עבודה זרה, ושיא התביעה אינה אלא אמונה לא מדויקת דיו בשי"ת, טעות שאינה גסה דיה בכדי להביא את המלכים שעקרו ע"ז מישראל לעקרה. כלומר בהחלט יתכן שהתביעות היו על דברים דקים כ"כ שעמדו תמהים "מה הרוצים מאתנו? ! הרי אנו עובדי ה'!" בינה זאת.

אִישׁ בַּתְּדָרִי מִשְׁכִּיתוֹ כִּי אֹמְרִים אֵין ה' רָאָה אֶתְנוּ עֹב ה' אֶת הָאָרֶץ! (יחזקאל פרק ח ו-
 יב)

ועוד היו אומרים, עוב ה' את הארץ, כל' אינו משגיח כלל בתחתונים אלא
 בעליונים שהם הגלגלים והמלאכים, אבל בענייני הארץ לא ישגיח כלל, כי
 עובה לבני אדם ויעשו בה כרצונם. (רד"ק)

מדוע עשו את אותה "תועבה", בתוך בית המקדש - מרכז המיוחד להשראת השכינה דוקא?
 על כרחינו נמצינו למדים שוב, כי כיוון שבית המקדש מהווה מרכז לכל ההשפעות הנשפעות
 בעולמינו, לפי העבודה המיוחדת לפסל מיכה, אשר היא לרכז את כל הכחות דרך מקום מקור
 כל הכחות כלם, וזאת דוקא ב"עתר". כלומר, כביכול יותר "מחמירים" מהתורה באופן ודבקות
 העבודה - ושוב, דוקא על פי ההשקפה אשר התוינו לו לעיל, כאשר אוחזים כביכול כי ה'
 משגיח - אך בעליונים בלבד, ח"ו. (ועיין מה שכתב רבינו יהודה הלוי בספר הכוזרי מאמר
 שלישי (סי' כ"ב, כ"ג, ל"ו, ל"ז) בעניין הקראים, אשר סיבת השתדלותם הגדולה יותר בעבודה
 מאיתנו, הוא נובע דוקא מסיבת חסרון ידיעתם והבנתם כיצד יש לעבוד, ודו"ק.)

אוצר החכמה

פרק ה':

שניבט ולא ראה

א

למעשה, בעזרתו ית' יישבנו את התמיהות בהם פתחנו, על כל פנים לפי מה שהיה נראה שחנני
 בו ה', ויכול היה מאמרנו להסתיים כאן. אך יש כאן סוגיא אשר סופחה לכאן ע"י חז"ל וע"כ
 דורשת ביאור: הזכרנו כי מן האויבים הראשיים לכל עניין מלכות בית דוד, הוא מיכה.

הוא נבט, הוא מיכה, הוא שבע בן בכרי. ומה שמו? שבע בן בכרי שמו. (סנהדרין קא:)

כלומר כי מן הסוגיות החשובות בעניינו של מיכה (אם לא החשובה ביניהם, שהרי "שבע בן
 בכרי שמו"!) הוא עניין המרידה במלכות בית דוד כמו שאמר הוא עצמו - לראשונה בתולדות
 עם ישראל אשר העז לבטא כי "אין לנו חלק בדוד, ולא נחלה בבן ישי - איש לאהליו, ישראל!
 לכאורה לא מובן, מה הקשר בין מיכה לבין אותה מחלוקת על עניין "מי בראש"?

כל המעיז פניו במלך, כאילו מעיז פניו בשכינה, שנאמר, (בדברי יואב לסרח בת אשר בעניין שבע בן בכרי) "נשא ידו במלך, בדוד":

"במלך" – זה מלך מלכי המלכים הקב"ה;

ואח"כ "בדוד" – זה דוד מלך ישראל. (מדרש שמואל, פרשה ל"ב)

בביאור דברים אלו זכיתי לשמוע מפי מו"ר הגרש"ד פינקוס זצ"ל:

כל המושג של מלכות בעם ישראל אינו כשאר אומות. בעולם, הייחודיות של המלכות מכל סמכות ריבונית אחרת כפי שהיה מקובל מאז ומעולם (עד שבוטלה ברוב המדינות), היא עובדת היותה מורמת מעם וזהו זכות מלכותה, אשר היא שוררת בכח הסכמת העם אשר היה נקרא בפי כל כח ה"כתר". ומכח זה, המלכות שוררת בנתיניה באופן מוחלט, וקובעת את מהלך חייהם בכל דבר, ועוברת בירושה מאב לבנו ללא התחשב בכישוריו האישיים של שליט מסויים, שהרי מה שעושה אותו לשליט אינו יכלתו הגדולה, אלא ה"כתר" (או ה"כסא", כמו שראינו אצל פרעה שאמר ליוסף "רק הכסא אגדל ממך", ועיין) בלבד; וכמו שאנו רואים בעצם החפץ של הכתר, אשר תחילת מיקומו הינו מן מקום מושבו בו מסתיים הראש - ומעלה, עובדה המורה על כך כי כח מלכותו אינה תלויה בגברא, אלא הוא כח בזכות עצמו. ובעצם המורד במלך מרד בעצם בזכותו למלוך, בשם "מלכות" שלו, אשר על כן היא למעשה מרידה ב"כתר" אשר למעשה, החלות חפצא שלו היא רצון העם, כי היא מבטאת את אותו העם.

אך בישראל אין הדבר כן, יש "כתר מלכות" - אך אין לעם שום שליטה עליו, ואף אינו מבטא את כח העם באופן ישיר. כהגדרת הרמב"ם:

אי זהו נשיא האמור בתורה? זה מלך, שאין עליו רשות אדם מישראל, ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלקיו. (פס"ו הל"ו מהל' שנגות)

וכן נראה מדברי הכתוב: "וישב שלמה על כסא ה'" (דברי הימים א' כ"ט, כ"ג), ומפרש רש"י:

כאן נופל לומר מלך – על כסא ה', שהכסא – של ה' הוא, להמליך עליו מי שירצה.

זאת ועוד אחרת:

"וזאת היתה לי, כי פקודיך נצרתני." מאי קאמר?

הכי קאמר: בשכר ש"פקודיך נצרתני" – "וזאת היתה לי" לעדות (עדות עמרה זו מעידה עלי שאני הגוז למלכות – רש"י).

מאי עדותה? אמר רבי יהושע בן לוי, שהיה מניחה במקום תפילין – והולמתו. (וזה גם גדול, ששם אין הראש עגול והיא [הכתר] היתה עגולה ממש ואעפ"כ היתה מכוונת ומיושבת בראשו. – תוס')

...[1234567] "ויוציאו את בן המלך, ויתנו עליו את הנזר ואת העדות". "נזר" – זו כלילא; "עדות" – אמר רב יהודה אמר רב, עדות הוא לבית דוד: שכל הראוי למלכות, הולמתו, וכל שאין ראוי למלכות, אין הולמתו. (ע"ז מד.)

[אוצר החכמה]

לא רק שדבר ה' הוא המילה הראשונה והאחרונה במינוי מלך על ישראל, "שהכסא של ה' הוא להמליך עליו מי שירצה", לומר כי עצם המושג של ה"כתר" במלכות ישראל הלא לה' הוא, ומראה מקום הוא להשראת השכינה; אלא אפילו הבריאה כולה מורה מקום כי מלכות ישראל – הלא לאלקים הוא, בכך שהחפצא הגשמי של הכתר בעצמותו משתנה תדיר, ובכפליים: הוא גם משתנה לכל מלך לפי מידת ראשו, וגם נחבש דוקא במקום שלא יתכן ע"פ טבע כי ייחבש בלי שייפול – ובכוונה תחילה!

לפי דברינו יובן דין המרידה במלכות ישראל, ובמיוחד במלכות בית דוד:

רבי שמעון אומר, כך אמרה להם (סרה בת אשר לאנשי עירה בעניין הסגרת שבע בן בכרי ליואב בן צרויה), "כל המורד במלכות בית דוד חייב מיתה!" (תוספתא בתרומות פרק ו', משנה כ"ג)

וכמו שכבר ראינו כי דוקא אצל מלכות בית דוד יש את האות האלקית כי כתרם מהווה עדות ישירה מהשי"ת כי הגונים הם למלכות – הרי אין היא רק **דומה** למרידה במלכות שמים; אלא מרידה אמיתית וישירה היא במלך מלכי המלכים.

ומרידה זו, במלכות ה', היא ממש שיטת המרידה המוכרת כל כך ממיכה: המעטת התפקיד של מלכות ה' בעולם לומר כי גם אני יכול על דעת עצמי ואפילו בניגוד לדבר ה' ח"ו, להחליט כיצד צריכים להנהיג את העם. והרי זאת היתה מטרתו:

"נבט" – שניבט ולא ראה... נבט ראה אש שיוצאת מאמתו. הוא סבר איהו מליך; ולא היא, ירבעם הוא, דנפק מיניה. (סנהדרין, שם)

כלומר, ע"י סימנים "ברורים" של "סייעתא דשמיא" (עיין לעיל מש"כ בעניין מציאת ה"כהן" של מיכה) החליט מיכה* על דעת עצמו לצאת במלחמה נגד מלכות ה', בניגוד למצוות ה'!

*אכן, אפילו אם זה לא הוא ממש (כמו שכתבו חלק מן המפרשים כי זה רק גלגול שלו וכיו"ב) – הרי חייבים לומר כי תלמיד מובהק הוא ודאי.

אמנם, וכמו שהארכנו בפרקי המבוא לבאר, בדברי אגדה אין מקום לבדיקות "הסטוריות" מעין אלו, דאין העניין כאז אלא למראה מקום כי שלשתם נובעים מאותה סוגיא ויש ללמדם כאחד. כאילו היו אותו אדם. ולדידו אין זה